

Prevenció i qualitat de vida dels infants

FERRAN CASAS I AZNAR

Director del Programa III.8 del Consell d'Europa sobre polítiques d'infància.
Professor de psicologia social aplicada de la Universitat de Barcelona

El present article es presentà, en forma de ponència-marc, a les Jornades sobre la Prevenció per al Benestar Social de la Infància que se celebraren els dies 29 i 30 d'abril al Palau de les Heures de Barcelona.

Comença amb una anàlisi sobre la delimitació del concepte per continuar amb una reflexió sobre les dinàmiques socials i els processos psicosocials en el context dels quals pot donar-se la prevenció. Tot seguit aborda els factors de risc, tenint cura de remarcar la capacitat diferent de resposta individual. Dedicava un tercer apartat a reflexionar sobre quatre límits bàsics que comunament té la prevenció: ètics, tècnics, econòmics i socials. En l'apartat de les "bases de la prevenció" exposa el seu concepte de prevenció i acaba l'article parlant dels aspectes més rellevants d'aquesta en l'àmbit de la infància.

1. PREVENCIÓ: PRESENTACIÓ D'UN PROBLEMA TEÒRIC

Hi ha situacions que no desitgem que haguesin succeït, que preferiríem que no haguessin esdevingut una realitat. Són situacions que amplis conjunts de membres d'una societat considerem "no desitjades". Però existeixen. Per definir aquestes realitats que avaluem negativament en la seva existència social, utilitzem un ventall molt ampli de conceptes diferents: problemes socials, situacions de necessitat, marginació social, inadaptació, etc. Molts dels esforços passats i presents de les polítiques socials, de la intervenció social i psicosocial estan relacionats amb l'afrontament i els intents o propòsits de compensació i superació d'aquestes situacions negatives.

Per contrast, hi ha situacions que ens preocupa que puguin succeir, que desitgem que no esdevinguin una realitat quan encara no ho són. Quan volem evitar l'aparició d'una realitat no desitjada, parlem de PREVENCIÓ. En parlem perquè "tenim l'experiència" que això pot succeir, és probable que succeeixi, i no és desitjable que succeeixi. Preguntem-nos: a) per a qui no és desitjable?, b) per què és probable que succeeixi?, c) qui en té l'experiència?

a) Diem que una situació "no és desitjable" socialment, en nom de la col·lectivitat; no es tracta sols que unes persones particulars no en resultin afectades; la col·lectivitat sent que el problema li afecta, que les coses no van prou bé si alguns dels seus membres pateixen; aquest reconeixement social pot arribar a tenir la forma de dret a determinades prestacions socials; en qualsevol cas, n'assumim una responsabilitat social, de la qual es deriven polítiques socials.

b) La "probabilitat que succeeixin" a aquest tipus d'esdeveniments constitueix una asseveració dels experts: professionals, investigadors, responsables de programes que en tenen experiències. Els experts analitzem la complexitat de les dinàmiques socials des de diferents paradigmes teòrics i basant-nos en diferents disciplines científiques. En última instància els experts arribem a consensos més o menys alts en relació a la necessitat d'intervenir sobre una realitat social, d'acord amb tres qüestions:

- Estar convençuts que el problema o necessitat se solucionarà de forma "espontània" o "natural". En tal cas no hi caldria intervenir.
- Estar convençuts que es poden assolir situacions alternatives millors bo i intervenint-hi. Aquestes alternatives es basen en hipòtesis i es formulen com a objectius de l'acció.
- Estar convençuts que disposem de capacitats suficients i de tècniques adequades per assolir els objectius assenyalats, la qual cosa es podrà exercir atenent la resta de recursos disponibles.

c) L'"experiència" en aquest cas no és tant la de qui pateix individualment un problema, com la de l'observador extern que té responsabilitats en la proposició o adopció de solucions als problemes socials: el polític, el tècnic, el responsable institucional, l'investigador. Alguns autors s'hi refereixen com aquells que tenen algun tipus d'"autoritat" sobre la definició del problema (vegeu Rueda, 1984; Barriga et al., 1987; Luque, 1988).

Fixem-nos que, fins aquí *els ciutadans* en general, "aquells que poden necessitar ser previnguts" no hi fan cap paper. El paper, el fan només si hi ha alarma social, vingui dels ciutadans di-